

İKİNCİ BASIM

Hemşirelik Kuramları Modelleri ve Uygulama Esasları

HUGH P. MCKENNA

CBE, PhD, BSc(Hons), RMN, RGN, RNT, DipN(Lond), AdvDipEd, FFN FRCSI FEANS, FRCN, FAAN
Professor and Pro Vice Chancellor, Research and Innovation
University of Ulster, UK

MAJDA PAJNKI HAR

PhD, RN
Associate Professor, Dean, Senior Research Fellow, Head of Institute of Nursing Care
Faculty of Health Sciences
University of Maribor, Slovenia

FİONA A. MURPHY

PhD, MSc, BN, RGN, NDN, RCNT, PGCE(FE)
Associate Professor
College of Human and Health Sciences
Swansea University, UK

Çeviri Editörleri

Prof. Dr. Şule Ecevit Alpar

Marmara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü

Prof. Dr. Ayşe Nefise Bahçecik

Marmara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Orjinal Esere Ait Bilgiler

Adı: Fundamentals of Nursing Models, Theories and Practice

Editör: Hung P. MCKENNA, Majda PAJNKIHAR, Fiona A. MURPHY

Orjinal ISBN: 978-0-4706-5776-8

Yayınevi: Wiley-Blackwell

ISBN

978-605-258-163-6

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Kitap Adı

Hemşirelik Kuramları Modelleri
ve Uygulama Esasları

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Çeviri Editörleri

Prof. Dr. Şule Ecevit Alpar
Prof. Dr. Ayşe Nefise Bahçecik

Baskı ve Cilt

Özyurt Matbaacılık

DOI

10.37609/akya.2077

UYARI

Bu üründe yer alan bilgiler sadece lisanslı tıbbi çalışanlar için kaynak olarak sunulmuştur. Herhangi bir konuda profesyonel tıbbi danışmanlık veya tıbbi tanı amacıyla kullanılmamalıdır. *Akademisyen Kitabevi* ve alıcı arasında herhangi bir şekilde doktor-hasta, terapist-hasta ve/veya başka bir sağlık sunum hizmeti ilişkisi oluşmaz. Bu ürün profesyonel tıbbi kararların eşleniği veya yedeği değildir. *Akademisyen Kitabevi* ve bağlı şirketleri, yazarları, katılımcıları, partnerleri ve sponsorları ürün bilgilerine dayalı olarak yapılan bütün uygulamalardan doğan, insanlarda ve cihazlarda yaralanma ve/veya hasarlardan sorumlu değildir.

İlaçların veya başka kimyasalların reçete edildiği durumlarda, tavsiye edilen dozunu, ilacın uygulanacak süresi, yöntemi ve kont-raendikasyonlarını belirlemek için, okuyucuya üretici tarafından her ilaca dair sunulan güncel ürün bilgisini kontrol etmesi tavsiye edilmektedir. Dozun ve hasta için en uygun tedavinin belirlenmesi, tedavi eden hekimin hastaya dair bilgi ve tecrübelerine dayanak oluşturması, hekimin kendi sorumluluğundadır.

Akademisyen Kitabevi, üçüncü bir taraf tarafından yapılan ürüne dair değişiklikler, tekrar paketlemeler ve özelleştirmelerden sorumlu değildir.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İçindekiler

İthaf	vi
Önsöz	vii
Çeviri editörlerinin önsözü	ix
Çevirmenler	x
Kitabı nasıl kullanacaksınız?	xi
Bölüm 1 Hemşirelik kuramı olgusu	1
<i>Çeviri: Dr. Öğretim Üyesi Bilgi Gülseven Karabacak</i>	
Giriş	2
Kuramın anlamı ve gerekliliği	4
Kuram tanımı	5
Kuram geliştirme	10
Hemşirelik kuramı ve bilimi	12
Kuramla ilgili diğer yorumlar	14
Ana paradigmlar ve felsefeler ve hemşirelik biliminin gelişimi üzerindeki etkileri	15
Hemşirelikte kuram ve uygulama	18
Kurama gerçekten ihtiyacımız var mı?	19
Günümüzde hemşirelik kuramları	20
Sonuç	23
Bölüm 2 Hemşirelik bilgisi ve hemşirelikte bilme	25
<i>Çeviri: Dr. Öğretim Üyesi Esin Çetinkaya Uslusoy</i>	
Giriş	26
Bilgi ve bilgili olmanın tanımı	26
Bilgi felsefesi	27
Hemşireler nasıl biliyor?	39
Hemşirelik bilgisinin gelişimi	52
Sonuç	56
Bölüm 3 Uygulamadan kuram ve kuramdan uygulama	58
<i>Çeviri: Dr. Öğretim Üyesi Dr. Eda Aktaş, Dr. Derya Emre Yavuz</i>	
Giriş	59
İlk adımlar - kuram üzerine düşünme	59

Yanıt bekleyen sorular	60
Hemşirelik kuramı geliştirme	61
Kuram düzeyleri	63
Kuram ve uygulama arasındaki ilişki	76
Yanıt bekleyen sorular - bazı yanıtlar	84
Sonuç	85
Bölüm 4 Hemşirelik kuramları ve yeni hemşirelik rolleri	87
<i>Çeviri: Dr. Öğretim Üyesi Semanur Kumral Özçelik</i>	
Giriş	87
Rol tanımı	87
Hemşirelikte yeni rollerin gelişiminin arka planı	88
Yeni hemşirelik rollerinin bazı sonuçları	91
Hemşirelikte yeni rolleri anlamaya yönelik teori kullanımı	93
Sonuç	107
Bölüm 5 Hemşirelik kuramları ya da hemşirelik modelleri	108
<i>Çeviri: Dr. Gülten Karahan Okuroğlu</i>	
Giriş	109
Tarihsel hemşirelik kuramı evriminin nedenleri	109
Model	111
Kuram	113
Kuram ya da model?	114
Kuramların sınıflandırılması	116
Hemşirelik kuramlarında güncel eğilimler	120
Hemşirelik metaparadigması	120
Hemşirelik kuramlarının sınırlılıkları	124
Hemşirelik kuramlarının yararları	130
Sonuçlar	132
Bölüm 6 Kişilerarası ilişkiler: hemşirelik model ve kuramlarının esasları	135
<i>Çeviri: Dr. Öğretim Üyesi Çağrı Çöven Özçelik</i>	
Giriş	136
Kişilerarası ilişkilerin türleri	136
Kişilerarası hemşirelik kuramları	139
Hemşirelik eğitimi için öneriler	146
Sosyal sermaye	148
Hemşirelikte kişilerarası ilişkilerin gelişmesindeki tehditler ve kişilerarası kuramların kullanımı	149
Sonuç	152
Bölüm 7 Uygun bir kuram ya da model nasıl seçilir?	153
<i>Çeviri: Dr. Öğretim Üyesi Dilek Potur</i>	
Giriş	154
Hemşireliğe uyan bir kuram seçimi	155
Bir hemşirelik kuramının seçiminde karşılaşılabildiği olası sorunlar	157

Uygun bir hemşirelik kuramı seçme	164
Kuram seçmede bir temel olarak hemşirelerin kendi felsefeleri	168
Seçim stratejisi	169
Kuramı kim seçmeli?	170
Hemşirelik kuramları mı yoksa başka bir disiplinin geliştirdiği kuramlar mı?	171
Sonuç	173
Bölüm 8 Kuram ve araştırma: bazı ilişkiler	175
<i>Çeviri: Dr. Öğretim Üyesi Nadire Ercan</i>	
Giriş	176
Araştırma aracılığıyla kuram oluşturma: tümevarımsal yaklaşım	176
Kuram ve araştırma arasındaki bağ güçlü müdür?	180
Hemşirelikte araştırma	181
Kuram-üreten araştırma (KÜA)	182
Kuram-test eden araştırma (KTA)	186
Kuram çerçeveli araştırma (KÇA)	189
Kuram değerlendiren araştırma (KDA)	191
Araştırma yoluyla kuram geliştirme stratejileri	196
Sonuç	200
Bölüm 9 Kuram tanımlama, analiz ve değerlendirme kriterleri	202
<i>Çeviri: Dr. Öğretim Üyesi Nuray Şahin Orak</i>	
Giriş	203
Bir hemşirelik kuramının değerlendiricisi	205
Kuramın anlamı-önemi	205
Adım 1: Kuramı tanımlama	205
Adım 2: Kuram analizi	208
Adım 3: Kuram değerlendirme	218
Sonuç	224
<i>Kaynaklar</i>	<i>226</i>
<i>İndeks</i>	<i>237</i>

İthaf

Bu kitap, yıllar içinde birlikte çalıştığımız tüm hastalara, ailelere ve topluma ithaf olunur. Ayrıca, hemşirelik kuramları hakkındaki düşüncelerimizi şekillendiren akademisyen ve öğrencilere de ithaf olunur.

Ek olarak, başta Tricia, Gowain ve Saoirse McKenna, Grega ve Jasna Pajnkihar, Boris Kac ve Phil, Katie ve Kieran Murphy olmak üzere, arkadaşlarımız ve ailelerimizin sabır ve metaneti için teşekkür ederiz. M.P. ayrıca yardımları için Dr. Verena Tcshudin ve Dominika Jakl'e teşekkür etmek ister.

Hugh P. McKenna
Majda Pajnkihar
Fiona A. Murphy

Önsöz

Bizi bu ikinci basımı yazmaya teşvik eden neden, birinci basım için hemşirelik öğrencileri, eğitici hemşireler ve klinik hemşirelerden aldığımız çok olumlu geribildirimler olmuştur. Yayınevlerinin güncellenmiş bir versiyonun hazırlanması konusunda son derece istekli olmalarının da katkısı olmuştur. İlk kitabın konuyu çok kapsamlı bir şekilde ele almış olduğuna inandığımız için başta tereddüt ettik. Ancak, tekrar değerlendirdikten sonra, geçen yıllar içinde hemşirelik kuramı hakkındaki tartışmalar ve görüş ayrılıklarında artış olduğunu fark ettik. Bir kitabın sonraki bir basımına önsözde, normalde, bu basımın önceki basımdan hangi özelliklerle farklı olduğunu anlatmak amaçlanır. Bir dizi farklılıklar oldu. Ekibe Fiona Murphy ve Majda Pajnkihar katıldı ve beraberlerinde, teorinin hemşirelik uygulamalarına ve araştırmalarına nasıl bilgi katkısında bulunabileceği ve bunu yaparken hasta bakım güvenliğinin ve kalitesinin nasıl iyileştirileceğine dair yeni anlayışlar getirdiler. Literatür de hatırı sayılır ölçüde güncellendi ve ABD ve Birleşik Krallık dışındaki gelişmeler de tarafımızdan göz önünde bulunduruldu. Bilhassa, Majda, hemşirelik teorilerinin Slovenya, Hırvatistan, Rusya ve Polonya'da nasıl öğretildiği ve kullanıldığı hakkında bilgi sağladı. Okuyucular daha fazla egzersize yer verdiğimizizi de fark edecekler. Bunlar arasında anahtar kavram kutuları, düşünme egzersizleri, ek okuma kaynakları yer almaktadır.

Dolayısıyla, bu ve başka birçok nedenden ötürü, bu yeni basımın önceki kitap üzerine önemli bir gelişme olduğuna inanıyoruz. Bu kitap da okuyucu bir yolculuğa çıkıyor; bu yolculukta okuyucu, hemşirelik uygulamasında teoriyi kullanmak için olgu sunumu ile başlayıp uygulamanın teori geliştirme sürecini, kuram tanımlarını ve farklı kuram tiplerini nasıl etkilediğini düşünerek ilerliyor. Okuyucular için kuramın bilimle bağlantılı olduğu gerçeğini ve bunun hemşirelik mesleği için neden önemli olduğunu gösteriyoruz. Hemşirelerin farklı bilme şekillerini ve hemşirelik bilgisinin şekillendirilmesinde araştırmancının ve akıl yürütmenin rolünü ana hatlarıyla tanımlamak için kayda değer zaman harcıyoruz.

Dünya genelinde meslek için en önemli hareketlerden biri yeni hemşirelik rollerinin ortaya çıkışıdır. Bu rollerin teorilerle nasıl bağlantılı olduklarını gösteriyor ve 'rol kuramının' önemine vurgu yapıyoruz. Önde gelen büyük hemşirelik kuramlarının nasıl evrildiğini ve hasta bakımına yön vermede orta düzey teorilerin ve uygulama kuramlarının önemini açıklıyoruz. Hemşirelik kuramları ile hemşirelik modelleri arasındaki – genellikle tartışmalı – ilişkiyi ortaya koyuyor ve bu terimleri ayrıntılı bir şekilde inceleyip avantaj ve dezavantajlarını göz önünde bulundurarak benzerliklerini ve farklılıkları karşılaştırıyoruz. Biyomedikal mo-

delin hemşire eğitimini, hemşirelik uygulamasını ve araştırmasını yıllar içinde ve her zaman hemşirelik lehine olmayacak biçimde nasıl etkilediğini gösteriyoruz.

Hemşirelikte en çok hastalarla, aileleriyle ve topluluklar ile kişilerarası ilişkiler kurma ve sürdürmenin önemli olduğuna dair kanıtlar gösteriyoruz. Birçok teorinin kökleri bu tür ilişkilere dayanır. Bunlardan birkaçını okuyucularla paylaşıyor, Hildegard Peplau'nun kuramını ayrıntılı bir şekilde açıklıyoruz. Normal kişilerarası ilişki ile terapötik bir kişilerarası ilişki arasındaki farklı, uygulama sırasında hemşirenin her ikisini de kullandığını vurgulayarak ele alıyoruz. Ayrıca terapötik kişilerarası ilişkilerin geliştirilmesinin önünde var olan ve olabilecek engelleri de ana hatlarıyla anlatıyoruz.

Uygun olmayan bir kuram seçmenin hasta bakımına olumsuz etkisi olabilir ve böyle bir durum gerçekleştiğinde hemşireler genellikle bunu kabullenmekte tereddüt eder ve kuramı hastanın ihtiyaçlarına uyacak şekilde biçimlendirmek yerine hastanın ihtiyaçlarını kurama uydurmaya çalışırlar! Bunun aksi söz konusu olduğunda, uygulama için uygun bir teorinin hastaya fayda sağlayacağına ve hemşirelerin uygulama pratiğini geliştireceğine ve moralini artıracığına inanıyoruz. Bu nedenle, hemşirelik uygulamaları ve hemşire eğitiminin temelini oluşturacak uygun bir teorinin seçilmesi, çok fazla düşünmeyi gerektirir. Uygulama için bir hemşirelik kuramı seçmelerinde okuyuculara yardımcı olma amacıyla kullanılabilecek 12 farklı kriter ele alıyoruz.

Bu kitabın ilk basımından bu yana kanıt temelli uygulama hakkında çok fazla şey yazıldı. Her klinik hemşiresinin görevinin önemli bir parçasının, uygulamalarının, mevcut en iyi kanıta dayanması gerektiği gerçeğine hiçbir mantıklı hemşirenin itiraz etmeyeceğine inanıyoruz. Teori ve araştırma ile en iyi kanıt arasındaki bağlantıyı gösteriyoruz. Kuramın nasıl araştırmayla oluştuğunu, araştırmayla test edildiğini ve araştırmayla değerlendirildiğini gösteriyoruz. Ayrıca teorinin bir araştırma çalışmasını şekillendirmede nasıl kullanılabileceğini vurguluyoruz.

Hemşireler klinik pratikte her gün hasta bakımına etki eden fenomenler ile karşı karşıya kalırlar. Bu fenomenler bazen sıradan veya önemsiz göründüklerinden göz ardı edilirler. Bu fenomenleri tanımlama, isimlendirme ve aralarında ilişkiler bulma sürecinde okuyuculara kılavuzluk ediyoruz. Bu yaklaşım okuyucuların hemşirelik teorisi oluşturabilmeleri için bir anlayış sağlıyor.

Son olarak, bir kuramın değerinin nasıl anlaşılacağına altını çiziyoruz. İyi bir kuramın karakteristikleri gözden geçiriliyor ve bu karakteristikleri hemşirelik kuramının değerlendirilmesi ve analiz edilmesinin esasları olarak sunuluyor. Bir kuramın test edilmesinin özel önemi ele alınıyor ve kuramın değerlendirilmesi ile kuramın test edilmesi arasındaki ilişki açıklığa kavuşturuluyor.

Bu kitabı yazarken keyif aldığımız kadar sizin de bu kitabı okurken keyif alacağınızı umut ediyoruz. Hemşirelik kuramları ve bunların, mesleğin bilgi tabanını artırmada ve klinik uygulamaları güçlendirmede nasıl kullanılacağı hakkındaki düşünce şeklinize yeni ve ilginç perspektifler açacağını umuyoruz.

Hugh P. McKenna
Majda Pajnikhar
Fiona A. Murphy

Çeviri editörlerinin önsözü

Hemşirelik kuramlarının hemşirelik biliminin gelişimindeki yeri ve rolü yadsınmaz bir gerçektir. Gerek klinik hemşirelikte, gerekse de hemşirelik eğitiminde önemli yer tutar. Bakım, hemşire ile bütünleşen, hemşirenin vazgeçilmezliğini ortaya koyan ve bireyin sağlığına kavuşturulmasında ya da sağlık durumunun iyileştirilmesinde değeri olan bir kavramdır. Bakımın nasıl belirleneceği, hangi yöntemlerin kullanılacağı, nasıl uygulanacağı ve bakım çıktılarının nasıl değerlendirileceği kurama ilişkindir. Kuramlar hemşireliğe kavramsal bir yapı taşı sağlar, bakımda bize ışık tutar, yönümüzü, yolumuzu gösterir; bilgilerimizi sınamamıza ve doğrulamamıza ya da yanlışlamamıza yardım eder.

Hemşireler profesyonel eylemlerini genelde sebep-sonuç ilişkili gerçekleştirirler. Bu eylemler esnasında da farkında olarak ya da olmadan hemşirelik teorilerini kullanırlar. Hemşirelik kuramları / teorileri klinik eylemlerimizi açıklayan ve anlamlandıran rehberlerdir. Mesleki kavramlarımızı ilişkilendirmeyi, holistik yaklaşabilmeyi sağlarlar.

Ülkemizde çoğunluğu Amerika kaynaklı kuramların bazıları bilinmekte ve meslektaşlarımız tarafından kullanılmaktadır. Aslında hepimiz eksik ya da araştırmaya değer bulduğumuz konularda çalışmalar yapmaktayız. Doktora tezleri üretmekteyiz. Belki de bu kitabı okuduğunuzda yaptığınız araştırmalara dönüp bakma gereksinimi duyacaksınız ve gerçekleştirdiğiniz araştırmaların ya da tez çalışmalarının biraz daha ayrıntılı çalışıldığında, varsayımları tekrar sınanıldığında, kavramsal ilişkiler daha net açıklandığında ülkemize özgü birer kuram olduğunu göreceksiniz.

Gerek lisans gerekse de lisansüstü derslerimizde hep konuştuğumuz, irdediğimiz başta Florence Nightingale olmak üzere birçok hemşire eğitimci ya da klinisyen tarafından geliştirilmiş kuramların az çok bilindiğini fakat kuram oluşturma alt yapısının çok iyi bilinmediğini ve bu konuda Türkçe literatür gereksinimi olduğunu bölüm çevirmenleri ile birlikte düşünmemiz nedeniyle elinizdeki kitabın çevirisi gerçekleşti. Bu kitabın eğitimciler, uygulamacılar ve öğrenciler için yararlı olmasını gönülden diliyoruz.

Bizi yetiştiren saygıdeğer hocalarımıza, tüm bölüm çevirmeni akademisyenlere, bu konuda bizi yüreklendirenlere, sevgili ailelerimize, Akademisyen A.Ş. çalışanlarına ve Muhammed Konca'ya, ayrıca adını andığımız ya da unuttuğumuz katkıda bulunan herkese teşekkür ederiz.

Sevgilerimiz ve Saygılarımızla.

Prof. Dr. Şule Ecevit Alpar Prof. Dr. Ayşe Nefise Bahçecik
İstanbul, Eylül 2018

Çevirmenler

İsimler alfabetik olarak yazılmıştır.

Dr. Öğretim Üyesi Eda Aktaş

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

**Dr. Öğretim Üyesi Esin Çetinkaya
Uslusoy**

*Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü*

**Dr. Öğretim Üyesi Bilgi Gülseven
Karabacak**

*Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü*

Dr. Öğretim Üyesi Nuray Şahin Orak

*Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü*

**Dr. Öğretim Üyesi Çağrı Çöven
Özçelik**

*Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü*

**Dr. Öğretim Üyesi Semanur Kumral
Özçelik**

*Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü*

Dr. Öğretim Üyesi Dilek Potur

*Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü*

Dr. Nadire Ercan

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Dr. Gülten Karahan Okuroğlu

*Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü*

Dr. Derya Emre Yavuz

*Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü*

Kaynaklar

- 1000 Lives Plus (2011) The 1000 Lives Plus Quality Improvement Guide. 1000 Lives Plus. Cardiff. <http://www.1000livesplus.wales.nhs.uk/qi-guide>
- Abdellah F.G., Beland I.L., Martin A. & Matheney R.V. (1960) *Patient Centred Approaches to Nursing*. New York: Macmillan.
- Adam E.T. (1975) A conceptual model for nursing. *Canadian Nurse*, **71**, 40-43.
- Aggleton P. & Chalmers C. (2000) *Nursing Models and Nursing Practice*, 2nd edition. Basingstoke: Palgrave.
- Ajzen, I. (1998) *Attitudes, Personality and Behavior*. Chicago: IL: The Dorsey Press.
- Alligood M.R. (2010a) Introduction to nursing theory: its history, significance, and analysis. In Alligood M.R. & Marriner Tomey A. (eds) *Nursing Theorists and Their Work*, 7th edition, pp. 3-15. St Louis, MO: Mosby, Inc.
- Alligood M.R. (2010b) *Nursing Theory: Utilization and Application*, 4th edition. St Louis, MI: Mosby, Inc.
- Alligood M.R. (2011) The power of theoretical knowledge. *Nursing Science Quarterly*, **24**(4), 304-305.
- Alligood M.R. & Marriner Tomey A. (2006) *Nursing Theory: Utilization and Application*, 2nd edition. St Louis, MO: Mosby Inc.
- Alligood M.R. & Marriner Tomey A. (2010) *Nursing Theorists and Their Work*, 7th edition. St Louis, MI: Mosby, Inc.
- Anderson J.A. (2001) Understanding homeless adults by testing the theory of self care. *Nursing Science Quarterly*, **14**(1), 59-67.
- Anderson R.M., Funnell M.M. & Hernandez C.A. (2005) Choosing and using theories in diabetes education research. *The Diabetes Educator*, **31**(4), 513-520.
- Anxiety Support Network (2011) www.anxietysupportnetwork.com - accessed 2011.
- Argyris C. & Schon D.A. (1974) *Theory in Practice: Increasing Professional Effectiveness*. London: Jossey-Bass.
- Baldwin M.A. (2008) Concept analysis as a method of inquiry. *Nurse Researcher*, **15**(2), 49-58.
- Barnhart C.L. & Barnhart R.K. (1976) *The Worldbook Dictionary Field*. Chicago, IL: Enterprises Educational Corporation.
- Bartle J. (1991) Caring in relation to Orem's theory. *Nursing Standard*, **5**(37), 33-36.
- Barton D., Bevan L. & Mooney G. (2012a) The development of advanced nursing roles. *Nursing Times* **108**(24): 18-20.
- Barton D., Bevan L. & Mooney G (2012b) What does the future hold for advanced nursing? *Nursing Times*, **108**(26), 19-21.
- Beauchamp T.L. & Childress J.F. (2001) *Principles of Biomedical Ethics*, 5th edition. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Belcher J.R. & Fish L.J. (1995) Hildegard Peplau. In George J.B. (ed.) *Nursing Theories. The Base for Professional Nursing Practice*, 4th edition. Norwalk: Appleton & Lange.
- Benner P. (1984) *From Novice to Expert: Excellence and Power in Clinical Nursing Practice*. Menlo Park, CA: Addison-Wesley.
- Benner P., Hopper-Kyriakidis P. & Stannard D. (1999) *Clinical Wisdom and Interventions in Critical Care*. Philadelphia, PA: W.B. Saunders Company.
- Benner P. & Wrubel J. (1989) *The Primacy of Caring: Stress and Coping in Health and Illness*. Menlo Park, CA: Addison-Wesley.

Fundamentals of Nursing Models. Theories and Practice. Second Edition. Hugh P. McKenna, Majda Pajnkihar and Fiona A. Murphy.

©2014 John Wiley & Sons, Ltd. Published 2014 by John Wiley & Sons, Ltd.

Companion website: www.wileyfundamentalsseries.com/nursingmodels

- Biddle B.J. & Thomas E.J. (1966) *Role Theory: Concepts and Research*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Blumer H. (1969) *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bogdanovic A. (1989) Non-verbal communication. *Nursing Times*, **85**(1), 27-28.
- Bond A.E., Eshah N.F., Bani-Khaled M., Hamad A.O., Habashneh S., Kataua H. et al. (2011) Who uses nursing theory? A univariate descriptive analysis of five years' research articles. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, **25**(2), 404-409.
- Boore J.R.P. (1978) *A Prescription for Recovery*. London: Royal College of Nursing.
- Botes A. (2002) Concept analysis: some limitations and possible solutions. *Curationis*, **25**(3), 23-27.
- Botha M.E. (1989) Theory development in perspective: the role of conceptual frameworks and models in theory development. *Journal of Advanced Nursing*, **14**(1), 49-55.
- Bourdieu P. (1977) *Outline of a Theory of Practice* (trans. R. Nice). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Bower P., Jerriem S. & Gask L. (2004) Primary care mental health workers: role expectations, conflict and ambiguity. *Health and Social Care in the Community*, **12**(4), 336-345.
- Bridges J., Meyer J., Glynn M., Bentley J. & Reeves S. (2003) Interprofessional care co-ordinators: the benefits and tensions associated with a new role in UK acute health care. *International Journal of Nursing Studies*, **40**, 599-607.
- Bronowski J. (2005) *The Ascent of Man: the complete series digitally restored*. London: BBC.
- Bryar R. & Sinclair M. (2011) *Theory for Midwifery Practice*, 2nd edition. London: Palgrave Macmillan.
- Bultemeier K.I. (2012) Nursing in Malawi: nursing theory in the movement to professionalize nursing. *Nursing Science Quarterly*, **25**(2), 184-186.
- Carper, B.A. (1978) Fundamental patterns of knowing in nursing. *Advances in Nursing Science*, **1**(1), 13-23.
- Carper B.A. (1992) Philosophical inquiry in nursing: an application. In Kikuchi J.F. & Simmons H. (eds) *Philosophic Inquiry in Nursing*. Newbury Park, CA: Sage.
- Cavanagh S.J. (1991) *Orem's Model in Action*. London: The Macmillan Press Ltd.
- Chapman C.M. (1985) *Theory of Nursing: Practical Application*. London: Harper & Row.
- Chinn P.L. & Jacobs M.K. (1987) *Theory and Nursing; A Systematic Approach*. St Louis: CV Mosby.
- Chinn P.L. & Kramer M.K. (2004) *Integrated Knowledge Development in Nursing*, 6th edition. St Louis, MO: Mosby, Inc.
- Chinn P.L. & Kramer M.K. (2008) *Integrated Theory and Knowledge Development in Nursing*, 7th edition. St Louis: Mosby, Inc.
- Chinn P.L. & Kramer, M.K. (2011) *Integrated Theory & Knowledge Development in Nursing*, 8th edition. New York: Elsevier-Mosby.
- Clark J. (1986) A model for health visiting. In Kershaw B. & Salvage J. (eds) *Models for Nursing*. Chichester, UK: John Wiley & Sons.
- Cohen D. & Prusak L. (2001) *In Good Company: How Social Capital Makes Organizations Work*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Colley S. (2003) Nursing theory: its importance to practice. *Nursing Standard*, **17**(4), 33-37.
- Cormack D.F. & Reynolds W. (1992) Criteria for evaluating the clinical and practical utility of models used by nurses. *Journal of Advanced Nursing*, **17**(12), 1472-1478.
- Craig S.L. (1980) Theory development and its relevance for nursing. *Journal of Advanced Nursing*, **5**, 349-355.
- Cutcliffe J.R., McKenna H.P., Hyrkas, K. (2009) *Nursing Models: Application to Practice*. London: Quaybooks.
- Cutcliffe J., McKenna H., Keeney S.R. & Jordan J. (2012) 'Straight from the horse's mouth': rethinking and reconfiguring services in Northern Ireland in response to suicidal young men. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, **20**(5), 466-472.
- Daly W.M. & Carnwell R. (2003) Nursing roles and levels of practice: a framework for differentiating between elementary, specialist and advancing nursing practice. *Journal of Clinical Nursing*, **12**, 158-167.
- Davies C. (2001) Changing practice in health care (editorial). *Postgraduate Medical Journal*, **77**(905), 145-147.
- Denyes M.J., Orem D.E. & Bekel G. (2001) Self-care: a foundational science. *Nursing Science Quarterly*, **14**(1) 48-54.

- Department of Health [2010] *Advanced Level Nursing: A Position Statement*. [http://www.dh.gov.uk/en/ Publicationsandstatistics/Publications/PublicationsPolicyAndGuidance/DH_121739](http://www.dh.gov.uk/en/Publicationsandstatistics/Publications/PublicationsPolicyAndGuidance/DH_121739) - accessed November 2013.
- Dickoff J. & James P. [1968] A theory of theories: a position paper. *Nursing Research*, **17**(3), 197-203.
- Dickoff J. & James P. [1992] Correspondence. In Nicholl L. (ed.) *Perspectives on Nursing Theory*, 2nd edition. New York: J.B. Lippincott.
- Diers D. [1979] *Research in Nursing Practice*. Philadelphia, PA: J.B. Lippincott.
- Donohue-Porter P., Forbes M.O. & White J.H. [2011] Nursing theory in curricula today: challenges for faculty at all levels of education. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, **18**(1), 1-18.
- Draپر P. [1990] The development of theory in British nursing: current position and future prospects. *Journal of Advanced Nursing*, **15**(1), 12-15.
- Dudley-Brown S.L. [1997] The evaluation of nursing theory: a method for our madness. *International Journal of Nursing Studies*, **34**(1), 76-83.
- Duffy, J [2008] *Quality Caring in Nursing: applying theory to clinical practice, education and leadership*. New York: Springer Publications.
- Edwards S. & Liaschenko J. [2003] On the quest for a theory of nursing. *Nursing Philosophy*, **4**, 1-3.
- Einstein A. [1905] 'On the electrodynamics of moving bodies', *Annalen der Physik* **17**(10): 891-921.
- Ellis R. [1982] Conceptual issues in nursing. *Nursing Outlook*, **30**(7), 406-410.
- Emden C. [1991] Ways of knowing in nursing. In Gray G. & Pratt R. (eds) *Towards a Discipline of Nursing*, pp. 11-30. Edinburgh, UK: Churchill Livingstone.
- Engel G.L. [1977] The need for a new medical model: a challenge for biomedicine. *Science*, **196**(4286), 129-136.
- Erickson H., Tomlin E. & Swain M. [1983] *Modelling and Role Modelling*. Lexington, SC: Pine Press.
- Ersser S. [2006] What's in the black box? Past and future perspectives on nursing as a therapeutic activity. Interpersonal Relationships in Nursing Conference, Aarhus, Denmark (August 2006).
- Ewens A. [2003] Changes in nursing identities: supporting a successful tradition. *Journal of Nursing Management*, **11**, 224-228.
- Fahy K.M. & Parratt J.A. [2006] Birth territory: A theory for midwifery practice. *Women and Birth* **19**(2), 45-50
- Fawcett J. [1989, 1995] *Analysis and Evaluation of Conceptual Models of Nursing*, 2nd & 3rd editions. Philadelphia, PA: F.A. Davis.
- Fawcett J. [2004] *Contemporary Nursing Knowledge: Analysis and Evaluation of Contemporary Nursing Models and Theories*, 2nd edition. Philadelphia: F.A. Davis.
- Fawcett J. [2005a] *Contemporary Nursing Knowledge: Analysis and Evaluation of Nursing Models and Theories*, 3rd edition. Philadelphia, PA: F.A. Davis.
- Fawcett, J. [2005b] Middle range nursing theories are necessary for the advancement of the discipline. *Aquichan* **5**(1), Bogota Jan./Dec. 2005.
- Fawcett J. [2006] Conceptual models, theories, and research. Lecture delivered at University of Ulster, Jordanstown, Northern Ireland, March 2006.
- Fawcett J. [2012a] Criteria for evaluation of theory. In Redd P.G. & Crawford Shearer N.B. (eds) *Perspectives on Nursing Theory*, 6th edition, pp. 352-357. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer/Lippincott.
- Fawcett J. [2012b] Thoughts about evidence-based nursing practice. *Nursing Science Quarterly*, **25**(2), 199-200.
- Fawcett, J. Downs, F.S. [1992] *The relationship of theory and research*, 2nd edition. Philadelphia: F.A. Davis.
- Feathers R.L. [1989] Orem's self-care nursing theory. In Riehl-Sisca J. (ed.) *Conceptual Models For Nursing Practice*, 3rd edition. Norwalk: Appleton & Lange.
- Ferragina E. [2012] *Social Capital in Europe: A Comparative Regional Analysis*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Feyerabend P. [1977] Consolidation for the specialist. In Lakatos I. & Musgrave A. (eds) *Criticism and the Growth of Knowledge*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fitzpatrick J.J. [1982] In Fitzpatrick J.J., Whall A.L., Johnston R.L. & Floyd J.A. (eds) *Nursing Models: Applications to Psychiatric Mental Health Nursing*. Bowie, MD: Brady & Co.
- Fitzpatrick J.J. & Whall A.L. [1983] *Conceptual Models of Nursing: Analysis and Application*. Bowie, MD: Brady & Co.
- Friend B. [1990] Working at health. *Nursing Times*, **86**(16), 21.

- Freud, S. (1949) *An Outline of Psychoanalysis*. New York: W.W. Norton.
- Gadow S. (1990) Response to 'personal knowing: evolving research and practice'. *Scholarly Inquiry in Nursing Practice*, **4**(2), 167-170.
- George J. (ed.) (2001) *Nursing Theories: The Base for Professional Practice*, 5th edition. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Gerrish K., McDonnell A., Nolan M., Guillaume L., Kirshbaum M. & Tod A. (2011) The role of advanced practice nurses in knowledge brokering as a means of promoting evidence-based practice among clinical nurses. *Journal of Advanced Nursing*, **67**(9): 2004-2014.
- Glaser B.G. & Strauss A.L. (1999) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New York: Aldine de Gruyter.
- Goffman E. (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin.
- Gorman C. (2009) At work with Malawi's nurses: clinic and hospital nurses in a country with one of the world's worst nursing shortages. *The American Journal of Nursing*, **109**(6), 26-30.
- Gortner S.R. (1983) The history and philosophy of nursing science and research. In Nicoll L.H. (ed.) *Perspectives on Nursing Theory*, 3rd edition. Philadelphia-New York: Lippincott.
- Gortner S.R. (1993) Nursing's syntax revisited: a critique of philosophies said to influence nursing theories. In Nicoll L.H. (ed.) *Perspectives on Nursing Theory*, 3rd edition. Philadelphia: J.B. Lippincott.
- Greaves F. (1984) *Nurse Education and The Curriculum: A Curricular Model*. London: Croom Helm.
- Green C. (1988) The development of a conceptual model for mental handicap nursing practice in the UK. *Nurse Education Today*, **8**, 9-17.
- Griffiths P. (1998) An investigation into the description of patients' problems by nurses using two different needs-based nursing models. *Journal of Advanced Nursing*, **28**, 969-977.
- Habermas J. (1971) *Knowledge and Human Interests*. Boston, MA: Beacon Press.
- Hall L. (1959) *Nursing - What Is It?* Virginia: Virginia State Nurses Association. Winter.
- Hamans G.C. (1966) Norms and behaviour. In Biddle B.J. & Thomas E.J. (eds) *Role Theory: Concepts and Research*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Hardy L.K. (1986) Janforum. Identifying the place of theoretical frameworks in an evolving discipline. *Journal of Advanced Nursing*, **11**, 103-107.
- Hardy M.E. (1978) Perspectives on nursing theory. *Advances in Nursing Science*, **1**, 37-48.
- Harih M. & Pajnikihar M (2009) Aplikacija teoreticnega modela Imogene M. King pri obravnavi starostni-ka s sladkorno boleznijo. Application of Imogen M. King's nursing model in the treatment of elderly diabetes patients. *Obzornik Zdravstvene Nege*, **43**(3), 201-208 (in Slovene).
- Hasson F., McKenna H.P. & Keeney S.R. (2012) Delegating and supervising unregistered professionals: The student nurse experience. *Nurse Education Today*, **33**, 229-235.
- Hasson F. & McKenna H.P. (2011) Greater clarity in roles needed. *British Journal of Healthcare Assistants*, **50**(8), 398-398.
- Helson H. (1964) *Adaptation Level Theory*. New York: Harper and Row.
- Henderson V. (1966) *The Nature of Nursing: A Definition and its Implications for Practice, Education and Research*. London: Collier Macmillan.
- Henderson V.A. (1991) *The Nature of Nursing. Reflections after 25 Years*. New York: National League for Nursing.
- Hickman J.S. (1995) An introduction to nursing theory. In George J.B. (ed.) *Nursing Theories. The Base for Professional Nursing Practice*, 4th edition. Norwalk: Appleton & Lange.
- Hindin M J. (2007) Role theory. In Ritzer G (ed.) *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. Oxford: Blackwell.
- Hinshaw A. S. (1989) Nursing science: the challenge to develop knowledge. *Nursing Science Quarterly*, **2**(4), 162-171.
- Hoey, B (2012) *What is Ethnography?* http://www.brianhoey.com/General%20Site/general_defn-ethno-graphy.htm - accessed November 2013.
- Hoff L.A., Hallisey B.J. & Hoff M. (2009) *People in Crisis: Clinical and Diversity Perspectives*, 6th edition. London: Routledge.
- Holland K. Jenkins J. Solomon J. & Whittam S. (2008) *Applying the Roper-Logan-Tierney Model in Practice*. Edinburgh: Churchill Livingstone.
- House E.R. & Howe K.R. (1999) *Values in Evaluation and Social Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Huch M.H. (1995) Nursing and the next millennium. *Nursing Science Quarterly*, **8**(1), 38-44.

- Husserl E. (1962) *Ideas: General Introduction to Pure Phenomenology*. New York: Collier.
- Im E.O. & Chang S.J. (2012) Current trends in nursing theories. *Journal of Nursing Scholarship*, **44**(2), 156-164.
- Im E.O. & Meleis A.I. (1999) Situation - Specific Theories: Philosophical Roots, Properties, and Approach. *Advances in Nursing Science*, **22**(2), 1 1-24.
- Jack B., Hendry C. & Topping A. (2004) Third year student nurses' perceptions of the role and impact of Clinical Nurse Specialists: a multi-centred descriptive study. *Clinical Effectiveness in Nursing*, **8**, 39-46.
- Jacobs M.K. & Huether S.E. (1978) Nursing science: the theory practice linkage. *Advances in Nursing Science*, **1**, 63-78.
- Jacono B.J. & Jacono J.J. (1995) A holistic exploration of barriers to theory utilisation. *Journal of Advanced Nursing*, **21**(3), 515-519.
- Jacox A.K. (1974) Theory construction in nursing: an overview. *Nursing Research*, **23**(1), 4-13.
- Jacox A.K. & Webster G. (1992) Competing theories of science. In Nicoll L. (ed.) *Perspectives on Nursing Theory*, 2nd edition. New York: J.B. Lippincott.
- Johns C. (2009) *Becoming a Reflective Practitioner*, 3rd edition. Chichester: John Wiley & Sons.
- Johnson D.E. (1959) The nature of a science of nursing. *Nursing Outlook*, **7**, 291-294.
- Jordan J., McKenna H.P., Keeney S.R., Cutcliffe J.R., Stephenson C., Slater P. & McGowan I.W. (2012) Providing meaningful care: learning from the experiences of suicidal young men. *Qualitative Health Research*, **22**(9) 1207-1219.
- Kaariainen M., Kanste O., Elo S., Polkki T., Miettunen J. & Kyngas H. (2011) Testing and verifying nursing theory by confirmatory factor analysis. *Journal of Advanced Nursing*, **67**(5), 1 163-1172.
- Kahn R.L., Wolfe D.M., Quinn R.P., Diedrick Snoek J. & Rosenthal R.A. (1966) Adjustment to role conflict and ambiguity in organizations. In Biddle B.J. & Thomas E.J. (eds) *Role Theory: Concepts and Research*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Kao H.F., Reeder F.M., Hsu M.T. & Cheng S.F. (2006) A Chinese view of the Western nursing metaparadigm. *Journal of Holistic Nursing*, **24**(2), 92-101.
- Keck J.F. (1998) Terminology of theory development. In Tomey A.M. & Alligood M.R. (eds) *Nursing Theorists and their Work*, 4th edition. St Louis: Mosby.
- Kerlinger, F.N.B. (1986) *Foundations of Behavioural Research*, 3rd edition. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Khairulnissa A. & Moez S. (2011) Gap between knowledge and practice in nursing. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, **15**, 3927-3931.
- Kim H.S. (1983) *The Nature of Theoretical Thinking in Nursing*. Norwalk, CT: Appleton-Century-Crofts.
- Kim H.S. (1989) Theoretical thinking in nursing: problems and prospects. In Nicoll L.H. (ed.) *Perspectives on Nursing Theory*, 3rd edition. Philadelphia: J.B. Lippincott.
- King I. (1968) A conceptual frame of reference for nursing. *Nursing Research*, **17**(1), 27-31.
- King I. (1981) *A Theory of Nursing: Systems, Concepts, Process*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Kolcaba K. (2001) Evolution of the mid range theory of comfort for outcomes research. *Nursing Outlook*, **49**(2), 86-92.
- Kuhn T.S. (1970) *The Structure of Scientific Revolutions*, 2nd edition. Chicago: University of Chicago Press.
- Kuhn T.S. (1977) *The Structure of Scientific Revolutions*, 3rd edition. Chicago: Chicago University Press.
- Lambert V.A. & Lambert C.E. (2001) Literature review of role stress/strain on nurses: an international perspective. *Nursing Health Science*, **3**(3), 161-172.
- Langley G.J., Nolan, K.M., Norman C.L., Provost L.P. & Norman T.W. (1996) *The Improvement Guide: A Practical Approach to Enhancing Organisational Performance*. New York: Jossey-Bass.
- Laudan L. (1977) *Progress and its Problems: Towards a Theory of Scientific Growth*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Lasiuk G.C. & Ferguson L.M. (2005) From practice to midrange theory and back again: Beck's theory of postpartum depression. *ANS: Advances in Nursing Science*, **28**(2), 127-136.
- Laudan L. (1977) *Progress and its Problems: Towards a Theory of Scientific Growth*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Leddy S. & Pepper J.M. (1998) *Conceptual Bases of Professional Nursing*, 4th edition. Philadelphia-New York: Lippincott.

- Leininger M.M. (1978) *Transcultural Nursing: Concepts, Theories, and Practices*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Lester, S (1999) *An Introduction to Phenomenological Research*. Taunton UK., Stan Lester Developments.
- Levine M.E. (1966) Adaptation and assessment: a rationale for nursing intervention. *American Journal of Nursing*, **66**(1 1), 2450-2453.
- Lowe G., Plummer V., O'Brien A.P. & Boyd L (2012) Time to clarify - the value of advanced practice nursing roles in healthcare. *Journal of Advanced Nursing*, **68**(3), 677-685.
- Lundh U., Soder M. & Waerness K. (1988) Nursing theories: a critical view. *Journal of Nursing Scholarship*, **20**(1), 36-40.
- Lyotard J.-F. (1984) *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Minneapolis, MN: Minnesota University Press.
- Lynn R. (2010) In Italy, north-south differences in IQ predict differences in income, education, infant mortality, stature, and literacy. *Intelligence* **38**(1), 93-100.
- Marriner Tomey A. (1998) Introduction to analysis of nursing theories. In Marriner Tomey A. & Alligood M.R. (eds) *Nursing Theorists and Their Work*, 4th edition. St Louis, MO: Mosby Year Book.
- Marriner Tomey A. & Alligood M.R. (eds) (1998) *Nursing Theorists and Their Work*, 4th edition. St Louis: Mosby.
- Marrs J.A. & Lowry L.W. (2006) Nursing theory and practice: connecting the dots. *Nursing Science Quarterly*, **19**(1), 44-50.
- Maslow A.H. (1954) *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row.
- McCaughan E.M. & McKenna H.P. (2007) Never-ending making sense: towards a substantive theory of the information-seeking behaviour of newly diagnosed cancer patients. *Journal of Clinical Nursing*, **16**, 2096-2104.
- McCaughan E. & McSorley O. (2007) An exploration of the perceptions of users, nurses and doctors of the service provided by a breast cancer review clinic. *Journal of Advanced Nursing*, **60**(4), 419-426.
- McCrae N. (2012) Whither nursing models? The value of nursing theory in the context of evidence-based practice and multidisciplinary health care. *Journal of Advanced Nursing*, **68**(1), 222-229.
- McFarlane J.K. (1982) Nursing: A Paradigm of Caring. Unpublished paper. Ethical Issues in Caring. University of Manchester, UK.
- McFarlane J.K. (1986) The value of models of care. In Kershaw B. & Salvage J. (eds) *Models for Nursing*. Chichester, UK: John Wiley & Sons.
- McKenna H.P. (1994) *Nursing Theories and Quality of Care*. Aldershot, UK: Avebury Press.
- McKenna H.P. (1995) Nursing skill mix substitutions and quality of care: an exploration of assumptions from the research literature. *Journal of Advanced Nursing*, **21**, 452-459.
- McKenna, H. (1997) *Nursing Theories and Models*. London: Routledge.
- McKenna H.P. (1997) Theory and research: a linkage to benefit practice. *International Journal of Nursing Studies*, **34**(6), 431-437.
- McKenna H.P. (2004) 'Role drift' to unlicensed assistants: risks to quality and safety. Editorial. *Quality and Safety in Health Care*, **13**(6), 410-411.
- McKenna H.P. (2010) Critical care: does profusion of evidence lead to confusion in practice? *Nursing in Critical Care*, **15**(6), 285-290.
- McKenna H.P. & Cutcliffe J.R. (2005) An introduction to concepts and their analyses. In Cutcliffe J.R. & McKenna H.P. (eds) *The Essential Concepts of Nursing*, pp. 1-13. Edinburgh: Elsevier Churchill Livingstone.
- McKenna H.P., Keeney S. & Bradley M. (2003) Generic and specialist nursing roles in the community: an investigation of professional and lay views. *Health and Social Care in the Community*, **11**(6), 537-545.
- McKenna, H.P., Hasson, F. & Keeney, S. (2004) Patient safety and quality of care: the role of the health care assistant *Journal of Nursing Management*, **12**(6), 452-459
- McKenna H.P., Keeney S.R., Hasson F., Richey R., Sinclair M. & Poulton B. (2005) *Innovative Roles in Nursing and Midwifery*. Belfast: Northern Ireland Practice and Education Council for Nursing and Midwifery.
- McKenna H.P. & Slevin O.D. (2008) *Nursing Models, Theories and Practice. Vital Notes for Nurses*. Oxford: Blackwell Publishing.

- McMurray R (2010) The struggle to professionalise: An ethnographic account of the occupational position of Advanced Nurse Practitioners. *Human Relations*, **64**(6): 801-822.
- Meave M.K. (1994) The carrier bag theory of nursing practice. *Advances in Nursing Science*, **16**(4), 9-22.
- Meleis A.I. (1997) *Theoretical Nursing: Development and Progress*, 3rd edition. Philadelphia, PA: Lippincott.
- Meleis A. (2004) *Theoretical Nursing: Development and Progress*, 3rd edition. Lippincott Williams and Wilkins, New York.
- Meleis A. (2006) *Theoretical Nursing: Development and Progress*, 4th edition. Lippincott Williams and Wilkins, New York.
- Meleis A.I. (2007) *Theoretical Nursing: Development and Progress*, 4th edition. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins.
- Meleis A.I. (2012) (ed.) *Theoretical Nursing: Development and Progress*, 5th edition, pp. 179-228. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer/ Lippincott Williams & Wilkins.
- Meleis A.I., Sawyer L.M., Eun Ok I., Hilfinger-Messias D.K. & Schumacher K. (2000) Experiencing transitions: an emerging middle-range theory. *Advances in Nursing Science* **23**(1): 12-28.
- Mercer R.T. (1995) *Becoming a Mother: Research from Rubin to the Present*. New York: Springer.
- Merton R.K. (1966) Instability and articulation in the role-set. In Biddle B.J. & Thomas E.J. (eds) *Role Theory: Concepts and Research*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Merton R.K. (1968) *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press.
- Merton T. (1969) *My Argument with the Gestapo: A Macaronic Journal*. New York: Doubleday & The Abbey of Gethsemane.
- Midgely C. (1988) The use of models for nursing within midwifery training hospitals in England. Huddersfield Polytechnic, Huddersfield, UK. Unpublished paper.
- Miller A. (1985) The relationship between nursing theory and nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, **10**, 414-424.
- Minshull J. Ross K. & Turner J. (1986) The human needs model of nursing. *Journal of Advanced Nursing*, **11**, 643-649.
- Mishel M.H. (1990) Reconceptualisation of the uncertainty in illness theory. *The Journal of Nurse Scholarship*, **22**, 256-261.
- Mitchell R.G. (1986) *Essential Psychiatric Nursing*. Edinburgh, UK: Churchill Livingstone.
- Monti E.J. & Tinggen M.S. (1999) Multiple paradigms of nursing science. *Advances in Nursing Science*, **20** (4), 64-80.
- Moody L.E. (1990) *Advancing Nursing Science through Research*, vol. 1. Newbury Park: Sage.
- Moreno, J.L. (1947) *The Future of Man's World*. New York Beacon House: Psychodrama Monographs.
- Morris D.L. (1996) Watson's theory of caring. In Fitzpatrick J.J. & Whall A.L. (eds) *Conceptual Models of Nursing, Analysis and Application*, 3rd edition. Stamford: Appleton & Lange.
- Morse J.M. (1995). Exploring the theoretical basis of nursing using advanced techniques of concept analysis. *Advance in Nursing Science*, **17**(3), 31-46.
- Muir Gray, JA (1997) *Evidence-Based Health Care*. Edinburgh: Churchill Livingstone.
- Murphy K., Cooney A., Casey D., O'Connor J. & Dineen B. (2000) The Roper, Logan and Tierney (1996) Model: perceptions and operationalization of the model in psychiatric nursing within a Health Board in Ireland. *Journal of Advanced Nursing*, **31**(6), 1333-1341.
- Nagle L.M. & Mitchell G.J. (1991) Theoretical diversity: evolving paradigmatic issues in research and practice. *Advances in Nursing Practice*, **14**(1), 17-25.
- National Research Ethics Service [NRES] (2006) *Differentiating Audit, Service Evaluation and Research*, version 1.1. London: NHS Health Research Authority.
- Neuman B. & Young R.J. (1972) A model for teaching total person approach to patient problems. *Nursing Research*, **21**(3), 264.
- Neuman B. (1982) *The Neuman Systems Model: Application to Nursing Education and Practice*. Norwalk, CT: Appleton & Lange.
- Neuman, B. (1995) *The Neuman Systems Model*, 3rd edition. Norwalk, CT: Appleton and Lange.
- Newman M.A. (1979) *Theory Development in Nursing*, 3rd edition. Philadelphia, PA: F.A. Davis.
- Nicholl L.H. (1992) *Perspectives on Nursing Theory*, 2nd edition. Boston, MA: Little Brown & Co.
- Nightingale F. (1859/1980) *Notes on Nursing: What It Is and What It Is Not*. Edinburgh, UK: Churchill Livingstone.
- Oktay J.S. (2012) *Grounded Theory*. Oxford: Oxford University Press.

- Orem D.E. (1958). *Nursing: Concepts of Practice*. New York: McGraw Hill.
- Orem D.E. (1959) *Guides for Development of Curriculae for the Education of Practical Nurses*. Washington, DC: US Department of Health, Education and Welfare.
- Orem D.E. (1980) *Nursing Concepts of Practice*, 2nd edition. New York: McGraw Hill.
- Orem D.E. (1991) *Nursing Concepts of Practice*, 4th edition. St. Louis: Mosby
- Orem D.E. (1995) *Nursing Concepts of Practice*, 5th edition. St. Louis, MO: Mosby, Inc.
- Orlando, I. (1961) *The Dynamic Nurse Patient Relationship. Function, Process, and Principles*. New York: G.P. Putnam & Sons.
- The Oxford Dictionary of Quotations* (1985) Oxford: Guild Publishing, p. 26.
- Pajnkihar M. (2003) Theory development for nursing in Slovenia. PhD thesis. Manchester: University of Manchester, Faculty of Medicine, Dentistry, Nursing and Pharmacy.
- Pajnkihar M. (2009) Nurses' (un)partner-like relationships with clients. *Nursing Ethics*, **16**(1), 43-56.
- Pajnkihar M. (2011) Teorija v praksi zdravstvene nege. Theory in nursing practice. *Utrip* **19**(2), 4-5. (in Slovene)
- Pajnkihar M. (2012) Models and criteria for theory analysis and evaluation. In: Skela Savic B. et al. (eds) 5th International Scientific Conference Quality Health Care Treatment in the Framework of Education, Research and Multiprofessional Collaboration - Towards the Health of Individuals and the Society, *Proceedings of Lectures with Peer Review*, pp. 77-84. Jesenice: College of Nursing.
- Pajnkihar M. (2013) Caring and interpersonal relationships in nursing care. In Pajnkihar M. & Lorber M. (eds) International conference Knowledge brings development and health, May 2013. Faculty of health sciences, University of Maribor. (in Slovene)
- Pajnkihar M. & Butterworth T. (2005) Nursing in Slovenia: a consideration of the value of nursing theories. *Journal of Research in Nursing*, **10**(1), 45-56.
- Parker M.E. (2006) Studying nursing theory: choosing, analyzing, evaluating. In Parker M.E. (ed.) *Nursing Theories and Nursing Practice*, 2nd edition, pp. 14-35. Philadelphia, PA: F.A. Davis.
- Parse R.R. (1987) *Nursing Science: Major Paradigms, Theories, and Critiques*. Philadelphia, PA: Saunders.
- Parse R.R. (1981) *Man-Living-Health: A Theory of Nursing*. New York: John Wiley & Sons.
- Parsons T (1952) *The Social System*. London: Tavistock Publications.
- Paterson J.G. & Zderad L.T. (1976) *Humanistic Nursing*. New York: John Wiley & Sons.
- Patton T.J.F., Bamhart D.A., Bennett P.M. et al. (1998) Jean Watson: philosophy and science of caring. In Marriner Tomey A. & Alligood M.R. (eds) *Nursing Theorists and Their Work*, 4th edition. St Louis: Mosby.
- Peplau E.H. (1952) *Interpersonal Relations in Nursing: A Conceptual Frame of Reference for Psychodynamic Nursing*. New York: G.P. Putnam & Sons.
- Peplau H.E. (1962) Interpersonal techniques: the crux of nursing. *American Journal of Nursing*, **62**, 50-54.
- Peplau H.E. (1984) Internal versus external regulation. *New Jersey Nurse*, **14**, 12-14.
- Peplau, H.E. (1987) *Presentation at Nurse Theorists' Conference*. Pittsburg, PA: Discovery International.
- Peplau H.E. (1987) Nursing science: a historical perspective. In Parse R.R. (ed.) *Nursing Science: Major Paradigms, Theories and Critiques*. Philadelphia: W.B. Saunders Co.
- Peplau E.H. (1988) *Interpersonal Relations in Nursing: A Conceptual Frame of Reference for Psychodynamic Nursing*. New York: G.P. Putnam & Sons.
- Peplau H.E. (1992) Interpersonal relations: a theoretical framework for application in nursing practice. *Nursing Science Quarterly*, **5**, 13-18.
- Peplau H.E. (1995a) *Schizophrenia*. Conference Presentation, Annual Conference, University of Ulster, N. Ireland.
- Peplau H.E. (1995b) Foreword. In Farren G.C.J., Herth K.A., & Popovich, J.M. *Hope and Hopelessness: Critical Clinical Constructs*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Plummer M. & Molzahn A.E. (2009) Quality of life in contemporary nursing theory: a concept analysis. *Nursing Science Quarterly*, **22**(2), 134-140.
- Polanyi M. (1958) *Personal Knowledge: Towards A Post-Critical Philosophy*. Chicago: Chicago University Press.
- Polanyi M. (1958) *Personal Knowledge: Towards A Post-Critical Philosophy*. Chicago: Chicago University Press.
- Polanyi M. (1967) *The Tacit Dimension*. London: Routledge and Kegan Paul.

- Popper, K. (1965) *Conjectures and Refutations: the Growth of Scientific Knowledge*. New York: Harper and Row.
- Popper, K. (1989) *Conjectures and Refutations: the Growth of Scientific Knowledge (revised edition)*. London: Routledge.
- Press Ganey Associates Inc. (2012) *The Quality Patient Experience*.
- Pulcini J., Jelic M., Gul R. & Yuen Loke A. (2010) An International survey on Advanced Practice Nursing Education, practice, and regulation. *Journal of Nursing Scholarship*, **42**(1), 31-39.
- Reed P (2006) The practice turn in nursing epistemology. *Nursing Science Quarterly*, **19**(1), 36-38.
- Reed P.G. (1996) Peplau's interpersonal relations model. In Fitzpatrick J.J. & Whall A.L. (eds) *Conceptual Models of Nursing, Analysis and Application*, 3rd edition. Stamford: Appleton & Lange.
- Reisz, M. (2013) Psychiatry. The Times Higher Education. Issue 2002. May 23 p. 22.
- Reynolds P.D. (1971) *A Primer for Theory Construction*. Indianapolis, IN: Bobbs-Merrill.
- Riehl J.P. (1974) The Riehl interactional model. In Riehl J.P. & Roy C. (eds) *Conceptual Models in Nursing Practice*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Rogers E.M. (1962) *Diffusion of Innovations*. Free Press of Glencoe: Macmillan Company.
- Rogers M.E. (1970) *An Introduction to a Theoretical Basis of Nursing*, 1st edition. Philadelphia, PA: F.A. Davis.
- Rogers M.E. (1980) *An Introduction to a Theoretical Basis of Nursing*, 2nd edition. Philadelphia: F.A. Davis & Co.
- Rolfe G. (2006) Nursing Praxis and the Science of the Unique. *Nursing Science Quarterly*, **19**(1), 39-43.
- Roper N., Logan N. & Tierney A. (1983) *Using a Model for Nursing*. Edinburgh, UK: Churchill-Livingstone.
- Roper N., Logan N. & Tierney A. (1980) *Elements of Nursing*, 1st, edition. Edinburgh, UK: Churchill Livingstone.
- Roper N., Logan N. & Tierney A. (1985) *Elements of Nursing*, 2nd edition. Edinburgh, UK: Churchill Livingstone.
- Roper N., Logan N. & Tierney A. (1990) *Elements of Nursing*, 3rd edition. Edinburgh, UK: Churchill Livingstone.
- Roper N., Logan, W. & Tierney A.J. (2000) *The Roper-Logan-Tierney Model of Nursing Based on Activities of Living*. Edinburgh: Churchill-Livingstone.
- Roy C. (1970) Adaptation: a conceptual framework for nursing. *Nursing Outlook*, **18**(3), 42-45.
- Roy C. (1971a) Adaptation: a conceptual framework for nursing. *Nursing Outlook*, **18**(3), 42-45.
- Roy C. (1971b) Adaptation: a basis for nursing practice. *Nursing Outlook*, **19**(4), 254-257.
- Roy C. (1980) The Roy adaptation model. In Riehl J.P. & Roy, C. (eds) *Conceptual Models for Nursing Practice*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Roy C. (2003) Reflections on nursing research and the Roy adaptation model. *Igaju-syojin Japanese Journal*, **36**(1), 7-11.
- Roy C. (1989) Nursing care in theory and practice: early interventions in brain injury. In Harris R., Burns R. & Rees R. (eds) *Recovery from Brain Injury*. Adelaide, Australia: Institute for the Study of Learning Difficulties.
- Ruland C.M., Moore SM. (1998) Theory construction based on standards of care: a proposed theory of the peaceful end of life. *Nursing Outlook*, **46**, 169-175.
- Runquist, J.J. Reed, P G. (2007) Self-transcendence and well-being in homeless adults. *Journal of Holistic Nursing*, **25**(1), 5-13.
- Ryle G. (1949) *The Concept of Mind*. Chicago: Chicago University Press.
- Salanders L. & Dietz-Omar M. (1991) Making nursing models relevant for the practising nurse. *Nursing Practice*, **4**(2), 23-25.
- Scheel, M.E. (2005). *Interaktions- og sygeplejefleksis*, 3rd edn. København: Munksgaard
- Schim S.M., Benkert R., Bell S.E., Walker D.S. & Danford C.A. (2007) Social justice: added metaparadigm concept for urban health nursing. *Public Health Nursing*, **24**(1), 73-80.
- Schmenner R.W., Wassenhove L.V., Ketokivi M., Heyl J. & Lusch R.F. (2009) Too much theory, not enough understanding. *Journal of Operations Management*, **27**, 339-343.
- Schon D.A. (1983) *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. New York: Basic Books.
- Schumacher K.L. & Meleis A.I. (1994) Transitions: a central concept in nursing. *Journal of Nursing Scholarship*, **26**(2): 119-127.

- Schwirian P.M. (1998) *Professionalization of Nursing*, 3rd edition. Philadelphia-New York: Lippincott.
- Scholes J. & Vaughan B. (2002) Cross-boundary working: implications for the multiprofessional team. *Journal of Clinical Nursing*, **11**, 399-408.
- Scholes J., Furlong S. & Vaughan B. (1999) New roles in practice: charting three typologies of role innovation. *Nursing in Critical Care*, **4**(6), 268-275.
- Scott H (2004) Are nurses 'too clever to care' and 'too posh to wash'? *British Journal of Nursing* **13**(10): 581.
- Scottish Government Health Departments (2008) Supporting the Development of Advanced Nursing Practice - A Toolkit Approach. <http://www.aanpe.org/LinkClick.aspx?fileticket=giFsLij5CRw%3D&tabid=1051&mid=2508&language=en-US> - accessed November 2013.
- Selanders L.C. (2010) The power of environmental adaptation: Florence Nightingale's original theory for nursing practice. *Journal of Holistic Nursing*, **28**(1), 81-88.
- Semple M. & Cable S. (2003) The new Code of Professional Conduct. *Nursing Standard*, **17**(23), 10-48.
- Shattell M.M. (2006) Commentary on "a Chinese view of the Western nursing metaparadigm". *Journal of Holistic Nursing*, **24**(2), 102.
- Silva M.C. & Rothbart D. (1984) An analysis of changing trends in philosophies of science on nursing theory development and testing. In Nicoll L.H. (ed.) *Perspectives on Nursing Theory*, 3rd edition, pp. 293-305. Philadelphia: Lippincott-Raven.
- Silva M.C. (1986) Research testing nursing theory: state of the art. *Advances in Nursing Science*, **9**(1), 1-11.
- Silva M.C., Sorrel J.M. & Sorrel C.D. (1995) From Carper's patterns of knowing to ways of being: an ontological philosophical shift in nursing. *Advances in Nursing Science*, **18**(1), 1-13.
- Slevin O. (1995) Theories and models. In Bashford P. & Slevin O. (eds) *Theory and Practice in Nursing*. Edinburgh, UK: Campion Press.
- Slevin O. (2003a) Nursing models and theories: major contributions. In Basford L. & Slevin O. (eds) *Theory and Practice of Nursing: An Integrated Approach to Caring Practice*, 2nd edition. Cheltenham, UK: Nelson Thornes.
- Slevin O. (2003b) Nursing as a profession. In Basford L. & Slevin O. (eds) *Theory and Practice of Nursing: An Integrated Approach to Caring Practice*, 2nd edition. Cheltenham, UK: Nelson Thornes.
- Slevin O. & Kirby C. (2003) Personal knowing: nursing as a caring and healing process. In Basford L. & Slevin O. (eds) *Theory and Practice of Nursing: An Integrated Approach to Caring Practice*, 2nd edition. Cheltenham, UK: Nelson Thornes.
- Smith L. (1986) Issues raised by the use of nursing models in psychiatry. *Nurse Education Today*, **6**, 69-75.
- Smith M.C. (1994) Arriving at a philosophy of nursing: discovering? constructing? evolving? In Kikuchi J.F. & Simmons H. (eds) *Developing a Philosophy of Nursing*. Newbury Park, CA: Sage.
- Smith, M.J. & Liehr, PR (2008) *Middle Range Theory for Nursing*, 2nd edn. New York: Springer Publications.
- Sourial S. (1996) An analysis and evaluation of Watson's theory of human care. *Journal of Advanced Nursing*, **24**(2), 400-404.
- Stevens-Barnum B. (1998) *Nursing Theory: Analysis, Application, Evaluation*, 5th edition. New York: Lippincott Williams & Wilkins.
- Stockwell F. (1985) *The Nursing Process in Psychiatric Nursing*. London: Croom Helm.
- Streubert H.J. & Carpenter D.R. (2011) Philosophy and theory: foundations of qualitative research. In Streubert H.J. & Carpenter D.R. (eds) *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative*, 5th edition, pp. 1-15. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer.
- Sudnow D. (2001) *Ways of the Hand: A Rewritten Account*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Sullivan H.S. (1953) *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. In Perry H.S. & Gawel M.L. (eds). New York: W.W. Norton & Co. Inc.
- Suppe F. & Jacox A. (1985) Philosophy of science and development of nursing theory. In Werley H. & Fitzpatrick J.J. (eds) *Annual Review of Nursing Research*, **3**, 241-267.
- Swanson K.M. (1991) Empirical development of a middle range theory of caring. *Nursing Research*, **40**(3), 161-6.
- Tan K.K. (2011) The state of nursing science. *Singapore Nursing Journal*, **38**(4), 32-35.

- The Anxiety Support Network (2011) The toxic effects of isolation. http://www.anxietysupportnetwork.com/articles/the_toxic_effects_of_isolation.php
- Theofanidis D. & Fountouki A. (2008) Nursing theory a discussion on an ambiguous concept. *International Journal of Caring Sciences*, **1**(1), 15-20.
- Toulmin S. (1972) *Human Understanding*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Travelbee, J. (1966) *Interpersonal Aspects of Nursing*. Philadelphia: F.A. Davis.
- University of Southern California (2012) Research Guide. <http://libguides.usc.edu/content.php?pid=83009&sid=618409> - accessed November 2013.
- Van Manen M. (1999) The pathic nature of inquiry and nursing. In Madjar I. & Walton J. (eds) *Nursing and the Experience of Illness: Phenomenology in Practice*. New York: Routledge.
- Villarruel A.M., Bishop T.L., Simpson E.M., Jemmott L.S. & Fawcett J. (2001) Borrowed theories, shared theories, and the advancement of nursing knowledge. *Nursing Science Quarterly*, **14**(2), 158-163.
- Von Bertalanffy L. (1951) General system theory, a new approach to unity of science. 6. Towards a physical theory of organic teleology, feedback and dynamics. *Human Biology*, **23**(4), 346-361.
- Wachowski L. & Wachowski A. (1999) *The Matrix*. Warner Bros, http://en.wikipedia.org/wiki/The_Matrix.
- Wald, F.S. & Leonard, R.C. (1964) Towards the development of nursing practice theory. *Nursing Research*, **13**(4), 309-313.
- Walker L.O. & Avant K.C. (2011) *Strategies for Theory Construction in Nursing*, 5th edition. Boston, MA: Prentice Hall.
- Watson J. (1979) *A Model of Caring: An Alternative Health Care Model for Nursing Practice and Research*. American Nurses Association.
- Watson J. (1985a) *Nursing: The Philosophy and Science of Caring*. Colorado, CO: Colorado Associated University Press.
- Watson, J. (1985b) *Nursing: Human Science and Care*. New York: Appleton Century Crofts.
- Watson J. (2005a) *Caring Science as Sacred Science*. Philadelphia: F.A. Davis.
- Watson, J. (1988) *Nursing: Human Science and Human Care. A Theory of Nursing*, 2nd printing. New York: National League for Nursing.
- Watson M.J. (1988) New dimensions of human caring theory. *Nursing Science Quarterly*, **1**(4), 175-81.
- Webb C. (ed.) (1986) *Using Nursing Models Series: Women's Health, Midwifery and Gynecological Nursing*. London: Hodder & Stoughton.
- Webber P.B. (2010) Language consistency: a missing link in theory, research and reasoning? *Journal of Advanced Nursing*, **66**(1), 218-227.
- White J (1995) Patterns of knowing: Review, critique, and update. *Advances in Nursing Science*, **16** (4):73-86.
- Wiedenbach, E. (1964) *Clinical Nursing: a Helping Art*. New York: Springer Publication Company.
- Williams R. (1983) *Keywords*, 2nd edition. London: Fontana.
- Williamson S., Twelvetree T., Thompson J. & Beaver K. (2012) An ethnographic study exploring the role of ward-based Advanced Nurse practitioners in an acute medical setting. *Journal of Advanced Nursing* **68**(7): 1579-1588.
- Wimpenny, P. (2002) The meaning of models of nursing to practising nurses. *Journal of Advanced Nursing*, **40**(3), 346-354.
- Wooldridge P.J. (1992) The author comments. In Nicholl L.H. (ed.) *Perspectives on Nursing Theory*, 2nd edition. Philadelphia, PA: J.B. Lippincott.
- Wright D.K. & Gros C.P. (2012) Theory inspired practice for end-of-life cancer care: an exploration of the McGill Model of nursing. *Canadian Oncology Nursing Journal*, **22**(3), 175-189.
- Wright S.G. (1985) It's all right in theory. *Nursing Times*, **81**(34), 19-20.
- Wright S.G. (1986) *Building and Using a Model of Nursing*. London: Edward Arnold.
- Yeh, C.H. (2001) Adaptation in children with cancer: research with Roy's model. *Nursing Science Quarterly*, **14**, 141-148.
- Yoo K.H. (1991) Expectation and evaluation of occupational health nursing services, as perceived by occupational health nurses, employees and employers in the United Kingdom. University of Ulster, Unpublished PhD thesis.
- Zarzycka D., Dobrowolska B., Slusarska B., Wronska I., Cuber T. & Pajnkihar M. (2013) Theoretical foundations of nursing practice in Poland. *Nursing Science Quarterly*, **26**(1), 80-84.

1

Hemşirelik kuramı olgusu

İçeriğin ana hatları

Bu bölüm şunları kapsamaktadır: kuram olgusu; hemşirelik eylemlerini de içeren tüm bilinçli ve rasyonel eylemlerin temelinde bir kuramın olması gerektiği görüşü; kuramın ilk tanımı; hemşirelik pratiğine (praxis) kuramın ve uygulamasının nasıl entegre edilebileceği.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. Hemşirelik kuramının ne olduğunu anlayabilir
2. Kuramı tanımlayabilir
3. Bir kuramın yapı/gelişimini anlayabilir
4. Hemşirelik kuramı ve bilimi arasındaki ilişkiyi tartışabilir
5. Hemşirelik kuramı ve uygulaması arasındaki ilişkiyi değerlendirebilir
6. Hemşirelik kuramının sınırlarını bilebilir
7. Çağdaş hemşirelik açısından hemşirelik kuramının önemini anlayabilir.

2

Hemşirelik bilgisi ve hemşirelikte bilme

İçeriğin ana hatları

Bilginin nasıl yapılandırıldığı göz önüne alınarak ve terimler tanıtılarak, bilgi ve bilgili olma açıklanmıştır. Akılcılık, deneycilik ve eleştirel düşünme, bilgi üretme aracı olarak sunulmuştur. Bilginin yapılanması ve bizim nasıl etkilendiğimiz üzerine pozitivism, mantıksal pozitivism, post - pozitivism, eleştirel teori ve yapılandırmacılığın etkileri açıklanmıştır. Hemşirelikte bilginin farklı kategorileri ve bilgili olmanın farklı modelleri ortaya konulmuştur. Hemşirelik bilgisinin yapılanmasında araştırma ve akıl yürütmenin rolü ana hatları ile belirtilmiştir.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. 'Bilme' ve 'bilgili olmayı' tanımlayabilir
2. Bilginin felsefesindeki üç temel aşamayı tartışabilir
3. Hemşirelik pratiğinden verilen örneklerle bilgide "nasıl bilme", "neyi bilme", "niçin bilme" arasındaki farklılıkları tartışabilmelir
4. Carper'ın (1978) "bilme yolları" ve Kerlinger'in (1986) "bilginin kategorileri"ni tartışabilir ve uygulamadan örnekler verebilir
5. Hemşirelik bilgisini geliştirmek için iki ana stratejiyi tanımlayabilir.

3

Uygulamadan kuram ve kuramdan uygulama

İçeriğin ana hatları

Kuram ve uygulama arasındaki ilişki detaylı olarak incelenmektedir. Uygulamanın kurama dayandığı ya da uygulamaya kuramla yön verildiği düşüncesi ve hangi uygulamanın kuram gelişimini etkilediği göz önünde bulundurulmaktadır. İlk bölümde yapılan kuram tanımlamalarına bağlı olarak kuramın farklı türleri üzerine odaklanılmaktadır. Kuramın bilimle bağlantılı olması nedeniyle, tartışma bilim ve uygulama arasındaki ilişkiyi içermektedir.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. Kuram ve hemşirelik kuramının tanımını gözden geçirebilir
2. Kuramların hem kapsamlılıkları hem de soyutlamaları bakımından nasıl sınıflandırılacaklarını ele alabilir
3. Dickoff ve James'in (1968) kuramının dört aşamasını her birine örnek vererek tartışabilir
4. Uygulama kuramı, orta düzey kuram, büyük kuram ve meta kuram arasındaki farklılıklardan bahseder ve her birine örnek verebilir
5. Hemşireliğin bir kuramı olamayacağı yönünde tartışmaları değerlendirebilir
6. Kuram-uygulama boşluğu ile ilgili olası en az üç açıklamayı tartışabilir
7. Bilimin hemşireliğe ve topluma katkısını değerlendirebilir.

4

Hemşirelik kuramları ve yeni hemşirelik rolleri

İçeriğin ana hatları

Sağlık bakım sistemlerinde dünya genelinde elde edilen ilerlemenin, sağlık bakım profesyonellerinin rolleri üzerindeki etkisi dramatik olmuştur. Özellikle, bu yeni zorlukların üstesinden gelebilecek yeni ve yenilikçi, ileri hemşirelik uygulama rolleri tanımlanmıştır. Bakım sunum yöntemlerinin değişmekte ve yeni, ileri hemşirelik rollerinin gelişmekte olduğu durumlarda hemşirelik uygulamalarını bilgilendirecek teorinin kullanımına özellikle önem verilmektedir.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. "Rol" ile ne söylenmek istendiğini tanımlayabilir
2. Hemşirelikte yeni, ileri uygulama rollerinin arka planını ana hatlarıyla tarif edebilir
3. Bu yeni rollerin gelişimi ile beraber, hemşireliğe getirdiği en az beş çıkarımı tanımlayabilir
4. Yeni hemşirelik rollerinin analizinde rol teorisinin katkısını tartışabilir
5. Biyomedikal modelin yeni hemşirelik rolleri üzerindeki etkisini eleştirel olarak değerlendirebilir
6. Hemşirelikte yeni roller için mevcut hemşirelik kuramlarının katkısını eleştirel olarak değerlendirebilir.

Hemşirelik kuramları ya da hemşirelik modelleri

İçeriğin ana hatları

Bir önceki bölümde, yeni hemşirelik rolleri ve kuramlarının nasıl geliştiğini ve bu yeni rollerin uygulanmasına yön vermek için orta düzey ve uygulama kuramlarının önemini ve gelişimini açıklamıştık. Bu bölümde, kuramın yapısını daha derinlemesine açıklayacak, kuram ve modeller arasındaki ilişki hakkında konuşacak ve modellerin kuramların gelişmesinde nasıl yol gösterdiğini inceleyeceğiz. Bir sonraki bölümü de daha önceki bölümlerde anlatılan ve tartışılan konuların üzerine yapılandıracağız. Son olarak, hemşirelik kuramlarının avantaj ve dezavantajlarını ayrıntılı bir şekilde özetleyip bitireceğiz.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. Hemşirelik kuramının gelişim nedenlerini açıklayabilir
2. Hemşirelik “kuramı” ve “modeli”ni tanımlayabilir
3. Kuramın ana unsurlarını açıklayabilir
4. Hemşirelik kuramı ve hemşirelik modeli arasındaki ayrımı fark edebilir
5. Kuram sınıflandırmasını tartışabilir
6. Kuramsal hemşirelikte kullanılan temel paradigmaları açıklayabilir
7. Metaparadigmaların bileşenlerini betimleyebilir
8. Hemşirelik kuramlarının başlıca eleştirilerini ve faydalarını özetleyebilir.

6

Kişilerarası ilişkiler: hemşirelik model ve kuramlarının esasları

İçeriğin ana hatları

Kişilerarası ilişkiler hemşireliğin her alanında karşımıza çıkmaktadır. Bu tür ilişkiler olmasaydı hemşireliğin de var olamayacağı ileri sürülebilirdi. Hastaların büyük kısmının bilincinin açık olmadığı yoğun bakım ünitelerinde bile yoğun bakım hemşireleri ile bakım verdikleri hastalar arasında bir ilişki vardır. Bu bölüm hemşirelikte kişilerarası ilişkilerin benzersizliğini ve genel toplumdan ayrılan yönlerini tanımlayacaktır. Bölüm, okuyucuya temel yapısında kişilerarası ilişkileri içeren hemşirelik kuramlarını tanıttak ve terapötik kişilerarası ilişkilerin oluşumuna yardımcı ya da engelleyici etmenleri tanımlayacaktır.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. Kişilerarası ilişkileri kendi temel yapısı içinde barındıran yaşamı anlayabilecek ve kabul edebileceksiniz
2. Terapötik kişilerarası ilişkiler ve genel terapötik ilişkilerin arasındaki ayrımı yapabileceksiniz
3. Hemşirelikte kişilerarası ilişkilerin genel olarak bireylerarası ilişkilerden farklı olduğunu ayırt edebileceksiniz
4. Hemşirelik kuramlarının kaçının kişilerarası ilişkilerin ortaya çıkması ve gelişimini tanımladığını anlayabileceksiniz
5. Terapötik kişilerarası ilişkilerin oluşumdaki kolaylaştırıcıları ve engelleri tanımlayabileceksiniz.

Uygun bir kuram ya da model nasıl seçilir?

İçeriğin ana hatları

Klinikte hemşire olarak çalıştığınızı düşünün ve servis yöneticinizin sizden çalıştığınız klinik için uygun bir kuram seçmenizi istediğini varsayın. İlk düşündüğünüz şey, bunu yapmanızı istenmesinin büyük bir onur olduğudur ve hevesle işe koyulursunuz. Ancak çok geçmeden 50'ye yakın büyük, bir o kadar da orta derecede düzey önemli hemşirelik kuramı olduğunu fark edersiniz. Hangisini seçeceğinize nasıl karar vereceksiniz verirsiniz? Bu ünite, sizin için uygun model ya da kuramı nasıl seçeceğiniz konusunda yardımcı olacaktır. Bu bölümde önce, İngiltere'de kuram seçim sürecinin nasıl yapıldığının anlatılmasıyla başlayacak daha sonra uygun bir hemşirelik kuramını seçerken kullanabileceğiniz değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesine geçilecektir. Bölüm ilerledikçe, kuram seçiminde karşılaşılabileceğiniz sorunlar ile sürecin diğer hemşireler ve sağlık profesyonelleri tarafından nasıl algılandığı konuları ele alınacaktır.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. Hemşirelik kuramlarının klinik ortamlarda nasıl uygulamaya konulduğunu anlatabilir
2. Bir hemşirelik kuramının seçerken karşılaşılabilecek 12 olası sorunu özetleyebilir
3. Kuram seçiminde büyük ve orta düzey kuramların görevlerini anlayabilir
4. Uygun bir kuramın seçiminde kullanılabilecek değerlendirme ölçütlerini belirleyebilir
5. Kuram seçiminde metaparadigma'nın rolünü tartışabilir
6. Uygulama için teori seçiminde en uygun kuramcıyı anlayabilir
7. Farklı alanlardan aktarılan (ödünc) kuramların güçlü ve zayıf yönlerini açıklayabilir.

8

Kuram ve araştırma: bazı ilişkiler

İçeriğin ana hatları

Önceki bölümlerden de hatırlayacağınız üzere, araştırma ve kuram arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Araştırma ve kuramın son ürününün bilim olduğu görülmüştür. Ayrıca, kuramın tımdengelim ve tümevarım yoluyla gelişimi tartışılmıştır. Bu bölümde ise, kuramın araştırma aracılığıyla nasıl üretildiğini, araştırmaların kuramı nasıl test ettiğini ve değerlendirdiğini, bir kuramın bir araştırma projesinin iskeletini nasıl oluşturabileceğini tartışılacaktır. Ayrıca sizlere meta-kuramcılar James Dickoff, Patricia James ve Afaf Meleis'i tanıtacağız. Bu bölümde, sözü edilen meta-kuramcılarının çalışmalarının araştırma ile bağlantısını sunacağız.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. Araştırma ve kuram arasındaki ilişkinin ana hatlarını belirleyebilir
2. Kuramın araştırma yoluyla nasıl genelleştirildiğini gösterebilir
3. Kuramın araştırmayla nasıl test edildiğini gösterebilir
4. Kuramın araştırmayla nasıl değerlendirildiğini gösterebilir
5. Kuramın bir araştırma çalışmasını nasıl şekillendirdiğini anlayabilir
6. Link Dickoff ve James'in kuram düzeylerini araştırmanın seviyeleriyle ilişkilendirebilir
7. Meleis'in beş düzey araştırma-kuram seviye bağlantılarını tanımlayabileceksiniz.

9

Kuram tanımlama, analiz ve değerlendirme kriterleri

İçeriğin ana hatları

Bu bölüm, uygulama ve eğitimi desteklemek için kuramların hala kritik edilmeden kabul edildiği iddiasıyla başlar. Kavram ve kuram analizi tanımlanmış olacaktır. Kuram analizi kapsam, bağlam ve içerikle ilişkili olarak açıklanmıştır. Kuram değerlendirme yönündeki hareket açıklık, basitlik/karmaşıklık, önem/anlam, yeterlilik, test edilebilirlik ve kabul edilme tartışması dâhil olmak üzere terminolojinin dikkate alınmasını içerir. Analiz edilen ve değerlendirilen kuramın yararlı, yeterli ve anlamlı olmadığı gerçeğinden kaynaklanan sorunlar ele alınmalıdır. Bir kuramın test edilmesinin özel bir yeri olduğu düşünülür ve kuramın değerlendirilmesi ile kuramın test edilmesi arasındaki ilişki açıklığa kavuşturulur. Kullanılabilirlik ölçütü kuram uygulama ilişkisi bakımından hemşirelikte önemli bir husus olarak gösterilmektedir ve diğerleriyle birlikte çekirdek bir değerlendirme ölçütü olarak önerilmektedir.

Öğrenme çıktıları

Bu bölümün sonunda okuyucu şunları yapabilir:

1. Kuram tanımını tartışabilir
2. Kuram analizi ve değerlendirmesi bilgisini tanımlayabilir
3. Kavram analizi kriterlerini belirleyebilir
4. Kuram analizinin kapsam, bağlam ve içeriğini belirleyebilir
5. Kuram değerlendirmesi için önemli kriterleri tartışabilir.